

HORBULÁK ZSOLT

Dél-Szlovákia gazdasági és szociális helyzete néhány mutató tükrében (3. rész)

ZSOLT HORBULÁK

The Economic and Social Situation of Southern Slovakia in View of Some Indicators (Part III)

Indexing Terms: Southern Slovakia, regional disparities, industrial production, productivity, average industrial wage

Bevezetés

Dél-Szlovákia gazdasági és társadalmi fejlődése eltér az országos trendektől. Ezek a különbségek statisztikailag is kimutathatók, és már több tanulmányban is foglalkoztunk velük (Horbulák 2015; 2017). Ezekben Dél-Szlovákia 16 jelentős magyar ajkú népességgel rendelkező járás, illetve ma már nagyon kevés magyar lakosú, de a régióban található és a magyarsághoz ezer szállal kötődő két nagyváros, Pozsony és Kassa munkanélküliségi rátáját, az ott élők átlagbérét, a szociális támogatásban részesülők arányát, az úthálózat néhány jellemzőjét és azt elemeztük, hogy az ország 200 legnagyobb vállalatából hánynak a székhelye található ott. Emellett vizsgáltuk a vidék lakosságának iskolázottsági mutatóit, illetve számítógépes szövegszerkesztői ismereteit. Ebben a dolgozatunkban néhány gazdasági mutatószámra összpontosítunk, mint az ipari termelés, a termelékenység, de összehasonlítjuk a vállalati bérezés és a munkanélküliség alakulását is. A tanulmányban a 2017-es év adataiból indultunk ki.

Szlovákia regionális gazdasági fejlettsége

Szlovákiát az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik győztesének lehet tekinteni. Az egy főre jutó GDP-jét vásárlóerő-paritás alapján számítva 2000 és 2017 között több mint megkettősítette. A 269%-os növekedés legfeljebb Litvánia (336%), Lettország (311%) és Bulgária (291%) számaitól marad el, és megelőzi Lengyelországot (254%), Csehországot (214%), illetve Magyarországot (206%) továbbá az uniós átlagértéket (170%) is (Eurostat). A sikeres felzárkózásra azonban árnyékot vet, hogy a regionális különbségek még mindig jelentősek. A NUTS2 régiók tekintetében az alábbi adatokkal találkozhatunk:

1. táblázat. Szlovákia NUTS2 régióinak vásárlóerő-paritáson mért ereje 2017-ben

kód	NUTS2 régió	az EU átlag %-os aránya
SK01	Bratislavský kraj (Pozsonyi Kerület)	179
SK02	Západné Slovensko (Nyugat-Szlovákia)	70
SK03	Stredné Slovensko (Közép-Szlovákia)	61
SK04	Východné Slovensko (Kelet-Szlovákia)	54

Forrás: <http://ec.europa.eu/eurostat>

Pozsony 179%-os fejlettsége vetekszik az Európai Unió legfejlettebb régióval, ellenben az ország többi térségének fejlettsége nem éri el az uniós átlag 75%-át, ami fejletlen régióknak minősül és támogatásra jogosult. Az igazsághoz tartozik, hogy Kelet-Közép-Európa többi országának nem fővárosi régiója is ebbe a kategóriába tartozik. A negatívumok között azonban még ki kell emelni azt is, hogy Szlovákia többi fejletlen régiója között is számottevő a különbség. Kelet-Szlovákia Nyugat-Szlovákia fejlettségének csak a 77%-át éri el. Azt viszont be kell ismerni, hogy az olló záródik, mivel 2016-ban a kelet még csak 73%-nyira közelítette meg a nyugatot.

Szlovákia regionális gazdasági különbségei kerületi vonatkozásban, azaz a NUTS3 régiók szintjén is érezhetők. A gazdasági aktivitást,¹ a kerületben előállított bruttó gazdasági értéket, a nagyvállatok abszolút számát² figyelembe véve itt is látható a nyugat-keleti fejlettségi különbség, de különösen a főváros kiemelkedően jó pozíciója, amire már az 1. sz. táblázat is felhívta a figyelmet. A bemutatott adatok nem adnak pontos képet a valós helyzetről, nem veszik figyelembe az adott megye lakosságának számát és kiterjedését, de a megyék esetében meglehetősen kicsik a különbségek, miközben a Pozsonyi kerületet – akárcsak NUTS2-es szinten – csupán a fővárosra és a környező járásra terjed ki. Ez a tény azt mutatja, hogy ennek a kerületnek a valós gazdasági ereje az országon belül még nagyobb. Pozsonnyal csak a szintén nyugati fekvésű Nagyszombati kerület képes tartani a lépést.

A regionális különbségek kutatásának Szlovákiában szerteágazó szakirodalma van (Rievajová–Klimko 2018; Workie Tiruneh–Štefánik 2014; Michálek–Podolák 2014; Švecová–Rajčáková 2014). Mi több, az országban vannak olyan nagyrégiók, ezek közé tartozik a Besztercebányai kerület, ahol a belső különbségek nem hogy nem csökkennek, hanem még tovább mélyülnek (Liptáková 2017). Hasonlóan rossz a helyzet a Kassai kerületben, ahol hosszú távon nem tudtak változtatni a munkanélküliség szerkezeti összetételén (Karácsony–Bálint 2016). Mezei István és Hardi Tamás kijelentése (2003), miszerint „...Szlovákia gazdasági fejlettsége rendkívül sajátos. Az ország legnyugatibb pontján található Pozsony és szűkebb környezetének fejlettsége mellett kelet felé haladva egyre fejletlenebb területekkel találkozhatunk”, tanulmányuk megjelenése után másfél évtizeddel is folyamatosan érvényes.

-
- 1 A gazdaságilag aktív lakosok közé mindkét nem 15 és 64 év közötti foglalkoztatott, illetve munkanélküli, azaz dolgozni képes tagjai tartoznak.
 - 2 Nagyvállalatnak számít a 250 és több alkalmazottat foglalkoztató cég.

2. táblázat. A gazdasági aktivitás, regionális GDP és a nagyvállalatok száma Szlovákia megyéiben 2017-ben

kerület	gazdasági aktivitás (%)		regionális GDP (millió EUR)		nagyvállalatok száma	
		eltérés az országostól		országos része (%)		országos része (%)
Pozsonyi kerület	65,4	5,5	23 727	28,0	217	32,8
Nagyszombati kerület	62,1	2,2	9 519	11,2	57	8,6
Trencsényi kerület	59,0	-0,9	7 602	9,0	92	13,9
Nyitrai kerület	59,1	-0,8	9 273	10,9	61	9,2
Zsolnai kerület	58,8	-1,1	9 198	10,8	75	11,3
Besztercebányai kerület	60,6	0,7	7 486	8,8	48	7,3
Eperjesi kerület	59,4	-0,5	7 686	9,1	56	8,5
Kassai kerület	56,5	-3,4	10 360	12,2	55	8,3
Szlovákia összesen	59,9	0,0	84 851	100,0	661	100,0

Forrás: Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2018, saját számítás

Úgyis tény, hogy a közép-európai térségben nem egyedülálló jelenségről van szó. „A 2008-as válság után a szlovák és lengyel gazdaság felzárkózása egyenletes maradt, míg a magyar és cseh gazdaság 2012-ig lényegében stagnált és csak 2013-tól vált dinamikusabbá, ettől az időtől kezdve mind a négy ország hasonló ütemben közeledik az EU15 átlagához. Az ezredfordulón 18 százalékpont volt a V4-országokon belül a fejlettebbek és a kevésbé fejlettek közötti eltérés, amely 2006-ra 24 százalékpontra nőtt, ez a rés 2009-től fokozatosan csökkent 12 százalékpontra, azaz napjainkban közeledés figyelhető meg a négy ország között” (Lengyel–Kotosz 2018). Majd később hozzátesszik, „hogymind a felzárkózás mértékét, mind az elért szintet illetően a fővárosi térség állnak az élen”.

Dél-Szlovákia járásainak kiemelt gazdasági mutatói

Ahogy arra az első tanulmányunkban (Horbulák 2015) is felhívtuk a figyelmet, az elemzett régió meghatározása, földrajzi behatárolása nem egyszerű feladat. Vizsgálódásunk eredeti tárgya ugyanis nem Dél-Szlovákia maga, hanem Szlovákia magyarok által jelentős számban lakott vidéke. A probléma gyökerét Szlovákia közigazgatási felosztásában kell keresni. A kérdéssel kapcsolatban több tanulmány is megjelent. Ahogy azt Mezei István és Hardi Tamás írta (2003), az 1996-os közigazgatási felosztásban „a megosztó politika érvényesült a magyarlakta vidékeken is, amelyeket ennek a szándéknak megfelelően daraboltak fel”. Gulyás László (2008) még sarkosabban fogalmaz: „Mečiar³ egy olyan 8 régiós közigazgatási beosztást készített elő, amely kifejezetten hátrányosan érintette a magyar kisebbséget. A reform során kiemelt szempontnak számított a

3 Vladimír Mečiar, Szlovákia háromszoros (1990–1991, 1992–1994, 1994–1998) miniszterelnöke.

magyar többségű területek olyan felosztása, amely – Mečiar 1996. április 26-i tv-nyilatkozatát idézve – *egyszer s mindenkorra megakadályoz mindenfajta magyar autonómia-törekvést Szlovákiában.*” A többi közigazgatási felosztásra vonatkozó javaslatot, egyebek között a magyar kisebbség által benyújtott tervezetet az akkori kormány nem fogadta el.

Tudni kell azt is, hogy a közigazgatási egységek egyben statisztikai régiók is. Ebből az is következik, hogy mivel az etnikai tényező nem jelenik meg, így gyakorlatilag lehetetlen a magyarság egészére vonatkozó statisztikai adatok beszerzése. Ilyen jellegű adatgyűjtés csak a censusok idején történik. Mi ebben a tanulmányban – jobb híján, kompromisszumként – a járásoknak a LAU1 régiók alapján begyűjtött adataiból indultunk ki. Meg kell jegyezni, hogy hasonló módszert alkalmaznak a Dél-Szlovákiával foglalkozó egyéb tanulmányok szerzői is (lásd Horbulák 2015).

A jelenlegi közigazgatás felosztás alapján Szlovákia 72 önálló járásából csak kettőnek van abszolút magyar többsége, további tizennégyben a magyarság, noha folyamatosan csökkenő számban és arányban, de meghatározó módon van jelen. Ezek a járások a következők: a Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai, Vágsellyei, Komáromi, Érsekújvári, Nyitrai, Lévai, Nagykürtösi, Losonci, Rimaszombati, Nagyrőcei, Rozsnyói, Kassa vidéki, Töketerebesi, Nagymihályi. Tekintettel arra, hogy az elemzett régió része, és hagyományosan a magyar múlt, kultúra és gazdaság része, Pozsonyt és Kassát is bevontuk a vizsgálatba. Ennek a régiónak a teljes területe 16 588,5 km², ami az ország területének 33,83%-át teszi ki. Csak a 16 járás kiterjedése 15 983,7 km², ami az ország területének 32,6%-a. A 16 járásban és a két városban élők száma a 2011-es népszámlálás idején 2 149 424 főt tett ki, ez Szlovákia lakosságának 32,83%-a. Csak a 16 járásban élők száma 1 497 763 fő volt, ez az ország lakosságának 27,75%-a. A 16 járásban, továbbá Pozsonyban és Kassán 453 240 fő vallotta magát magyarnak, ami az adott terület lakosságának a 21,09%-át tette ki, ellenben a szlovákiai magyarság 98,86%-át. A 16 járásban 432 739 magyar ember élt, ami a terület lakosságának 28,89%-át, a szlovákiai magyarságnak pedig 94,39%-át tette ki.

A következő táblázatban a tizenhat járás és a két város ipari termelését és az ott található vállalatok termelékenységét hasonlítottuk össze az országos számokkal.

A 3. táblázat jól szemlélteti, hogy a járások között óriási különbségek vannak. Természetesen a bruttó termelés mértéke önmagában nem meghatározó, hiszen ennek olyan faktorai is vannak, mint az adott járás kiterjedése és lakosainak száma. Arra korábbi tanulmányunkban szintén felhívtuk a figyelmet (Horbulák 2015), hogy a déli járások kiterjedése mintegy harmadával nagyobb, mint az északiaké. Bizonyos járások kimagasló teljesítménye mögött értelemszerűen az ott székelő országosan jelentős cégek kibocsátását kell keresni. Pozsony adatai nem meglepőek. A 200 legnagyobb forgalmú vállalat közül 86-nak található ott a székhelye. A galántai adatok mögött a dél-koreai Samsung Electronics eredményességét kell keresni, amely forgalma alapján Szlovákia 6. legnagyobb vállalata. Nyitrán erre a listára a Foxconn (11. hely, elektrotechnika) és a Med-Art (60. hely, kereskedelem) került fel. Kassa város gazdasági ereje a kohászati óriásnak, a US Steelnek köszönhető (5. hely), de 200-as listára további négy cég került fel. Érdekes felhívni a figyelmet a Kassa vidékre. Ebben a járásban található Kenyhec település, amely ipari parkjában két, a 200-as listán található cég telephellyel rendelkezik. Az igazsághoz

tartozik, hogy erről a listáról a régió más járásaiban is vannak vállalatok. A Szenci járásban 3, a Dunaszerdahelyiben 1, a Vágsellyeiben 1, a Komáromiban 3, az Érsekújváriban 1, a Lévaiban 2 és a Losonciban 1.

3. táblázat. A dél-szlovákiai vállalatok termelési és termelékenységi adatai 2017-ben

járás/város	ipari termelés		termelékenység	
	EUR	országos része %-ban	EUR	országos átlag %-a
Pozsony	4 566 113 095	5,72	381 536	189,66
Szenci járás	252 704 669	0,32	137 657	68,43
Dunaszerdahelyi járás	656 717 199	0,82	131 517	65,38
Galántai járás	3 022 137 296	3,79	430 013	213,76
Komáromi járás	788 040 447	0,99	119 375	59,34
Vágsellyei járás	626 932 019	0,79	180 350	89,65
Nyitrai járás	2 606 936 326	3,27	177 019	88,00
Érsekújvári járás	566 131 264	0,71	87 743	43,62
Lévai járás	599 561 522	0,75	100 652	50,03
Nagykürtösi járás	67 280 919	0,08	52 150	25,92
Losonci járás	287 530 258	0,36	94 730	47,09
Nagyrócei járás	156 799 681	0,20	72 509	36,04
Rimaszombati járás	136 596 028	0,17	46 005	22,87
Rozsnyói járás	406 856 630	0,51	160 290	79,68
Kassa város	1 122 075 898	1,41	147 278	73,21
Kassai járás	959 448 235	1,20	253 045	125,79
Tőketerebesi járás	69 168 536	0,09	57 588	28,63
Nagyimhályi járás	667 416 157	0,84	100 445	49,93
átlag (16+2)	975 469 232	1,22	151 661	75,39
átlag (16)	741 891 074	0,93	137 568	68,39
összes (16+2)	19 275 806 485	24,16	-	-
összes (16)	11 870 257 186	14,88	-	-
országos adat	79 784 111 942	100,00	201 164	100,00

Forrás: saját szerkesztés a Szlovák Statisztikai Hivatal adatai alapján

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a déli régióknak mennyire sikerült felzárkózni. Először az átlagbér változását vesszük górcső alá. A gyors gazdasági növekedés és a növekvő foglalkoztatás (lásd az 5. sz. táblázatot) egyik velejárója a bérek gyors növekedése. Ezt a magyarlakta régió egésze is megérzi. A szórás azonban nagy. A Kisalföld északi része, ahol a tömbmagyarság legnagyobb része él, egyértelműen nyertese ennek a folyamatnak. A fizetések leggyorsabban a Dunaszerdahelyi, Nyitrai, Lévai és Érsekújvári járásban emelkedtek. A bérek még a legelmaradottabb gömöri régióban is nőttek, az ötödik helyet a Rimaszombati járás foglalta el. Igaz, van negatív példa is. A Losonci járásban meglepő módon csökkenés tapasztalható, amelynek okát nehéz megmagyarázni. Kisebb mértékben ez tapasztalható Kassa város esetében is. Itt való-

színűleg arról lehet szó, hogy a 2013-as országos átlagot is meghaladó bérszint nem volt fenntartható, de a csökkenés ellenére a városban élők bére még ezek után is meghaladja a régiós átlagot. Minden felsorolt pozitívum ellenére azonban statisztikailag kimutatható, hogy még egy ilyen robusztus javulás sem volt elég ahhoz, hogy a régió, beleszámítva a két nagyváros pozitív irányba ható torzító hatását, elérje az ország átlagos ipari béreit. Sőt, ennek éppen az ellenkezője következett be. Amíg 2013-ban a bérek a 16 járásban és a két városban az országos bérek 86,84%-át tették ki, csak a járások esetében ez az érték 82,31% volt, addig 2017-ben ez a két érték 84,70%, illetve 81,03% volt.

4. táblázat. A vállalati átlagbér változása 2013 és 2017 között

járás/város	2013	2017	országos átlag %-a 2017-ben	emelkedés %-ban	a felzárkózás sorrendje
	EUR				
Pozsony	1 344	1 567	136,98	16,59	9.
Szenci járás	1 066	1 251	109,35	17,35	7.
Dunaszerdahelyi járás	787	969	84,70	23,13	1.
Galántai járás	933	1 071	93,62	14,79	11.
Komáromi járás	740	831	72,64	12,30	14.
Vágsellyei járás	983	1 135	99,21	15,46	10.
Nyitrai járás	857	1 052	91,96	22,75	2.
Érsekújvári járás	754	912	79,72	20,95	4.
Lévai járás	841	1 029	89,95	22,35	3.
Nagykürtösi járás	584	625	54,63	7,02	16.
Losonci járás	805	780	68,18	-3,11	18.
Nagyrócei járás	783	883	77,19	12,77	12.
Rimaszombati járás	527	635	55,51	20,49	5.
Rozsnyói járás	896	1 009	88,20	12,61	13.
Kassa város	1 061	1 048	91,61	-1,23	17.
Kassai járás	978	1 072	93,71	9,61	15.
Tőketerebesi járás	589	706	61,71	19,86	6.
Nagymihályi járás	743	867	75,79	16,69	8.
átlag (16+2)	848	969	84,70	14,22	-
átlag (16)	804	927	81,00	15,28	-
országos átlag	977	1 144	100,00	17,09	-

Forrás: a Szlovák Statisztikai Hivatal, saját szerkesztés

Az utolsó táblázatban a munkanélküliség változásával foglalkozunk. A kiindulási év most is a 2013-as esztendő. Szlovákia markáns, az uniós átlagot is meghaladó gazdasági növekedésének köszönhetően Dél-Szlovákia valamennyi járásában igen jelentékeny javulás tapasztalható. Legjobb helyzet a Dunaszerdahelyi járásban van, ahol a munkanélküliek száma kevesebb, mint negyedére esett vissza, és így még Pozsonynál is jobb mutatóval rendelkezik. Hasonló pozícióban van még a Galántai és a Nyitra járás is. Az országosnál alacsonyabb a munkanélküliség az említetteken kívül még a Szenci, a Komáromi, az

Érsekújvári és a Lévai járásban is. A foglalkoztatás a többi járásban is nagymértékben növekedett, bár ütemük különböző. A legelmaradottabb régiók relatív pozíciója azonban továbbra sem változott, Gömör térsége továbbra sem képes felzárkózni.

5. táblázat. A munkanélküliség változása 2013 és 2017 között

járás/város	2013	2017	eltérés az országos átlagtól 2017-ben	javulás %-ban	a felzárkózás sorrendje
	%				
Pozsony	5,66	3,07	-2,87	184,36	13.
Szenci járás	6,30	3,34	-2,60	188,62	12.
Dunaszerdahelyi járás	11,78	2,91	-3,03	404,81	1.
Galántai járás	6,75	2,05	-3,89	329,27	4.
Komáromi járás	17,69	5,24	-0,70	337,60	2.
Vágsellyei járás	9,82	3,32	-2,62	295,78	6.
Nyitrai járás	9,48	2,90	-3,04	326,90	5.
Érsekújvári járás	12,49	3,71	-2,23	336,66	3.
Lévai járás	13,80	5,41	-0,53	255,08	7.
Nagykürtösi járás	23,37	9,18	3,24	254,58	8.
Losonci járás	21,56	10,24	4,30	210,55	10.
Nagyrócei járás	29,55	14,88	8,94	198,59	11.
Rimaszombati járás	31,24	18,48	12,54	169,05	15.
Rozsnyói járás	24,83	16,23	10,29	152,99	18.
Kassa város	10,61	4,83	-1,11	219,67	9.
Kassai járás	19,49	12,12	6,18	160,81	16.
Tóketerebesi járás	22,40	13,23	7,29	169,31	14.
Nagy Mihályi járás	17,75	11,29	5,35	157,22	17.
átlag (16+2)	16,37	7,91	1,97	206,82	-
átlag (16)	17,39	8,75	2,81	198,88	-
országos átlag	13,50	5,94	0,00	227,27	-

Forrás: www.upsvar.sk, saját szerkesztés

Összegzés

A dolgozat ismételten arra mutat rá, hogy Dél-Szlovákia 16 járásának és két nagyvárosának egésze továbbra is lemarad Szlovákia egészétől, így a magyarok által alig lakott északi járások átlagától is. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy tekintettel a közigazgatási felosztásra, ami miatt a vizsgált terület magyar lakosságának az aránya a 21,09, illetve 28,89%, a déli járások adatainak az elemzésével a magyar kisebbség helyzetére csak bizonyos fenntartásokkal következtethetünk.

Fontos hangsúlyozni, hogy a déli régióban nagy differenciálódás figyelhető meg. A 2010-es évek elején a régió felosztható volt „nyugati”, „közép-” és „keleti” alrégióra, méghozzá oly módon, hogy földrajzi nyugat nyugati fele a fejlett „nyugat”-hoz, keleti fele pedig már az alacsonyabb fejlettségi szintű „közép”-hez tartozott, és gazdaságilag leg-

fejletlenebb „kelet” már a földrajzi középnél, az Ipoly folyótól keletre kezdődött. Ez a felosztás napjainkra idejét múlttá vált. A Vág és az Ipoly közötti vidék sikeres felzárkózásának köszönhetően a „közép” immár eltűnt, és a fejlett nyugat részévé vált. A földrajzi közép lemaradása viszont továbbra is megvan, így a déli régió ma egy fejlett és egy fejletlen részre osztható.

Pozsonytól keleti irányba haladva lemaradás figyelhető, ez azonban nem fokozatos. A főváros melletti agglomerációs járások gazdasági és szociális mutatói esetenként az országos átlagnál is jobbak. A legrosszabb helyzet folyamatosan a gömöri térségben van, Zemplén magasabb fejlettségi szinten áll. Tekintettel az ország gyors uniós felzárkózására, a Losonci, a Nagyrőcei, a Rimaszombati és a Rozsnyói járás gazdasági-szociális helyzete ugyan javul, ám a nyugati országrész még gyorsabb fejlődése miatt ennek a vidéknek a leszakadása megmarad. Ennek az állapotnak fennmaradásában különösen nagy jelentősége van a 3. táblázatban bemutatott adatoknak, amelyek szerint ebben a kistérségben nagyon kevés ipari létesítmény található, illetve hogy ezek termelékenysége is igen alacsony. Ebből az következik, hogy a bérek sem érhetik el a nyugati szintet, és a munkanélküliség is magasabb. Gömör leszakadása azért érdemel figyelmet, mivel az Osztrák–Magyar Monarchia idején éppen ez a vidék volt az ország egyik ipari központja. Ez alapvetően az itt található érlelőhelyekre épült. Ma már azonban Szlovákia gazdasági fejlődésében alapvetően Pozsony dominál.

A Vág vidékének a felzárkózása, ahogy erre Lengyel Imre és Kotosz Balázs is felhívta a figyelmet, egyértelműen Pozsony húzó hatásának köszönhető. Tanulmányunkban azért is használtuk az „agglomerációs járások” kifejezést, mivel ez fejezi ki igazán a fővároshoz való kapcsolódás jelentőségét. Mivel az ezekben a járásokban működő vállalatok teljesítménye (termelékenysége) még most elmarad az országos átlagtól, így az ebben a járásokban élők fizetése azért magas, mivel munkahelyük gyakran a fővároshoz köti őket. Ahol ez a hatás gyengül, ahonnan már közlekedési infrastrukturális okokból nem lehet Pozsonyba tömegesen ingázni, ott a fejlődés lassabb, és nem tapasztalható felzárkózás.

Annak ellenére, hogy a déli régió egészében, de az egyes járásokban egyértelmű fejlődés tapasztalható, ez a fejlődés jelentős részben úgy mond „nem saját erőből” történik, hanem az országos hatások begyűrűzéséből. A munkanélküliség csökkenése összközép-európai jelenség.

Noha a kis- és középvállalatok támogatása a határ menti régióban hangsúlyosan jelenik meg, a térségre jellemző mezőgazdasági termékek előállítását preferálják, a turisztika és a vendéglátás egyre inkább előtérbe kerül, a 3. sz. táblázat alapján kijelenthető, hogy biztos lábakon álló fejlődés csak nagyvállalatokra épülhet, ugyanis ezekre jellemző a magas termelékenység. Ezek általában multinacionális vállalatok, amelyek rendelkeznek irányítási ismeretekkel, élvezik a méretgazdaságosság előnyét és be tudnak tagozódni a nemzetközi értékláncokba. Akárcsak Pozsony, Kassa, Nagyszombat vagy Nyitra esetében, az igazi áttörést a külföldi befektetők megjelenése hozta, úgy Dél-Szlovákia alrégiói esetében is ez hozhat fellendülést.

Természetesen nem szabad megkerülni azt a kérdést sem, hogy egy város növekedése, iparosodása gyakorlatilag együtt jár annak etnikai jellegű megváltozásával. Ennek a problémának a megoldási lehetőségeit csak össztársadalmi együttgondolkodással, közigazdászok és más társadalomtudósok együttműködésével lehet megkeresni.

Irodalom

- Gulyás László 2008. Regionalizációs törekvések és etnoregionalizmus a poszt-kommunista Szlovákiában 1989–1998. *Tér és Társadalom*, 22. évf. 4. sz. 189–204. p.
- Horbulák Zsolt 2015. Dél-Szlovákia gazdasági és szociális helyzete néhány mutató tükrében. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 17. évf. 3. sz. 43–56. p.
- Horbulák Zsolt 2017. Dél-Szlovákia gazdasági és szociális helyzete néhány mutató tükrében (2. rész). *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 19. évf. 4. sz. 71–78. p.
- Lengyel Imre – Kotosz Balázs 2018. Felzárkózás és/vagy távolságtartó követés? A visegrádi országok térségeinek fejlődéséről. *Tér és Társadalom*, 32. évf. 1. sz.
- Liptáková, Katarína 2017. Regionálne disparity na trhu práce v Banskobystrickom kraji. *Ekonomické rozhľady*, 46. évf. 3. sz. 245–272. p.
- Mezei István – Hardi Tamás 2003. A szlovák közigazgatás és területfejlesztés aszimmetriái. *Tér és Társadalom*, 17. évf. 4. sz. 127–155. p.
- Michálek, Anaton – Podolák, Peter 2014. *Regionálne a priestorové disparity na Slovensku, ich vývoj v ostatnom desaťročí, sústavný stav a konzekvencie*. Bratislava, Geografický ústav SAV.
- Munka-, Szociális- és Családügyi Hivatal, www.upsvar.sk
- Rievajová, Eva – Klimko, Roman 2018. Regional Disparities in the Slovak Republic. *Economic and Social Development. Book of Proceedings*. 31th International Scientific Conference on Economic and Social Development – Legal Challenges of Modern World. Varazdin.
- Ročenka priemyslu SR 2014 2014. Bratislava, Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- Ročenka priemyslu SR 2018 2018. Bratislava, Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- Švecová, Angelika – Rajčáková, Eva 2014 Regionálne disparity v sociálno-ekonomickej úrovni regiónov Slovenska v rokoch 2001-2013. Viliam Lauko (ed.): *Regionálne dimenzie Slovenska* 3.2. Bratislava, Univerzita Komenského, 257–294. p.
- Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2018. (2019) Bratislava, Štatistický úrad Slovenskej republiky.
- Workie Tiruneh, Menbere – Štefánik, Miroslav 2014. *Trh práce na Slovensku: Analýzy a prognózy*. Bratislava, Ekonomický ústav SAV.

ZSOLT HORBULÁK

THE ECONOMIC AND SOCIAL SITUATION OF SOUTHERN SLOVAKIA IN VIEW OF SOME INDICATORS
(PART III)

Southern Slovakia has traditionally been identified with the region inhabited by Hungarians. However, for analytical purposes it is more appropriate to assume the administrative-statistical regions, and in Slovakia, the most suitable territorial entities are the districts. In Southern Slovakia there are 16 districts with a significant proportion of Hungarian population, and, for historical reasons, Bratislava and Košice can also be classified as belonging to the examined region. Looking at the aggregated data of this area, it can be concluded that its development is lagging behind the national average. Regarding industrial production, the southern region, in view of its gravity, accounts for a smaller proportion of the national output. Similarly, lagging behind can also be observed in respect of the corporate average wage, as well as in view of productivity. The economic development of the southern region is uneven, the western-eastern opposition is significant, although it is continuously decreasing. The economically most backward region in the long term is Gemer.